

YUQORI SINIF O‘QUVCHILARIDA “TARBIYA” DARSLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH TEXNOLOGIYALARI PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA

Ramazonova Salomat Saidovna

Osiyo xalqaro universiteti o‘qituvchisi

Annotatsiya: Bugungi zamonaviy ta’lim- tarbiya maskani bo’lgan umumta’lim maktablari oldiga har tomonlama yetuk yangi shaxs, ma’naviy boylik, axloqiy poklik, jismoniy kamolotga ega shaxsni tarbiyalash vazifasi turibdi. Bu muhim masalani hal etish zamonaviy tarbiya usullari tizimidan keng foydalanishni taqozo etadi. Tarbiya metodlari va usullarini bilish nafaqat o‘qituvchilar va tarbiyachilar uchun, balki ota-onalar va bolalarni tarbiyalash bilan shug‘ullanadigan barcha kishilar uchun ham zarurdir. Ushbu maqolada hozir biz texnologiya juda rivojlanayotgan bir davrda mamlakatimizda amalga oshirilgan islohotlar tufayli xalqimizning turmushi tarzi haqida, barcha sohalarida o‘zgarishlar va rivojlanishlar bo‘layotganligi ammo shunday rivojlanishga qaramay ba’zi o‘smirlar va yoshlarning ma’naviyati pastligi, ota-onalarning farzandlarining xulq-atvoriga befarqligi haqida fikr bildirilgan.

Kalit so‘zlar: tarbiya, fan, metodika, o‘qitish, o‘quv fani, predmet, vazifalar, boshqa fanlar, sifatida, aloqadorlik, ilmiy-tadqiqot, metodlar eksperiment, kuzatish yordamchi metodlar, intervyu, savol-javob.

Kirish: «Tarbiya» fani milliy an’analar, urf-odatlar, qadriyatlar, xalqning og‘zaki ijodi, ma’naviy merosi asosida, yoshlarda ma’naviy- axloqiy, estetik, axloqiy-huquqiy bilim, ko‘nikma, malakalarni tarkib toptirishni amalga oshirish manbaidir. “Tarbiya” fani shu sabab barcha mustaqil fan singari o‘z predmeti va tadqiqot metodlariga ega. «Tarbiya» fanini o‘qitish metodikasi o‘quv fani Tarbiya nazariyasining bir qismi sifatida, o‘zbek xalq tarbiyashunosligining tarixiy-ma’naviy tajribasiga, Sharq mutafakkirlarining tarbiya sohasidagi ta’limotlariga, o‘zbek xalqining milliy urf-odat, an’ana va qadriyatlariga tayanadi «Tarbiya» metodikasi fani o‘z o‘qish yo‘nalishini aniq belgilash uchun "Pedagogika" fanining tarbiya nazariyasi, didaktika bo‘limlari hamda tarbiyaviy ishlar metodikasi fanlaridagi fikrlar, g‘oyalar, nazariyalar bilan uzviy boshlangan holda takomillashtiriladi.

Asosiy qism: Bugungi kunda jahonga keng rivojlanib borayotgan “ommaviy madaniyat” va turli ijtimoiy-ma’naviy qashshoqlikka olib keluvchi oqimlarning maqsad muddaolarini yuqori sinf maktab o‘quvchilarning diqqatiga havola qilib, ularni bunday hodisa-voqealarga murosasiz bo‘lishga yo‘llashga o‘quvchilarni tayyorlash hamda ularni bu yo‘nalishdagi ilmiy-nazariy, metodologik va amaliy ma’lumotlar yordamida tanishishga ko‘maklashish; Bugungi kunda "Tarbiya" fanini umumiy o‘rta ta’lim muassasalari o‘quvchilariga o‘qitilishi va keyingi fan sifatida shakllanib borishi ijtimoiy tarixiy zaruriyat bo‘lib turli ko‘rinish va nomlar orqali qadim qadimdan xalq tomonidan o‘qitilib kelgan va yosh avlodni hayotga mehnatga Vatan himoyasiga tayyorlash shularni amalga oshirib "Odobnoma" darslari orqali bolalarga uqtirib o‘tilgan. Bugungi kunda ular tarbiya fanining metodologik asosini tashkil etib, yangi O‘zbekistonni barpo etish yosh avlodni barkamolligi ya’ni ma’naviy axloqiy va intellektual shakllanganligiga bog‘lik chunki axloqi pok shaxsi go‘zal dunyoqarashi keng insongina yangi o‘zgarishlar yangi rivojlanishlarni amalga oshirib rivojlanib borayotgan yosh mamlakatning ijtimoiy- iqtisodiy taraqqiyoti ma’naviy-ma’rifiy hayotini jadallashtirishga qodir.

Shu o‘rinda ta’kidlash kerakki, o‘zbek xalqi azal-azaldan o‘zining boy ma’naviyati, madaniyati tafakkuri bilan dunyoga mashhur bo‘lib uning ilm- fani taraqqiyotini ta’minlay olgan xalqdir. O‘lkamizda yashagan va tarixda o‘chmas iz qoldirgan mutafakkirlar Abu Nasr Farobiy, Abu Rayxon Beruniy, Abu Ali ibn Sino, Yusuf xos Xojib, Alisher Navoiy, Zahiriddin Bobur kabi

Index: [google scholar](#), [research gate](#), [research bib](#), [zenodo](#), [open aire](#).

https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG

<https://www.researchgate.net/search/publication?q=worldly%20knowledge>

<https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3060-4923>

mutafakkirlar o'zbek diyorining fanini ma'naviyati-ma'rifatini rivojlantirishga madaniyatini boyitishga katta hissa qo'shib jahon miqiyosida muhim mavqega ega bo'lgan. Ularning asarlarida insonni fozillik, halollik, komillikka undovchi g'oyalari nafaqat xalqimizni, balki butun bashariyatni insoniy ma'naviyat sari yetaklay olgan. Shu bois ularning falsafiy pedagogik ma'lumoti "Tarbiya" fanining metodologik asosini tashkil etadi.

Har bir darsda maktab o'quvchilarining ayniqsa yuqori sinflarda tahsil oladigan o'quvchilarning motivatsiyasiga katta e'tibor berilishi kerak o'quv materialini o'zlashtirish motivatsiya usullari o'ziga xos xususiyatlarga qarab tanlanadi. O'quv jarayonini tashkil etish uchun shart-sharoitlar, talabalarning tayyorgarlik darajasi, kasbiy ko'rsatmalar va o'qituvchilarning malakasi foydalanish orqali fanni o'rganish uchun motivatsion sharoitlarni kengaytirish mumkin yangi sifat darajasining ko'rinishi va o'qituvchi uchun bosma o'quv qo'llanmalaridan tashqari grafiklar, jadvallar, fotosuratlar, rasmlar, audio va video materiallar, asl hujjatlar, asarlar, fantastik g'oyalar orqali singdirilishi lozim.

Kurs mazmunini o'zlashtirishga yordam beradigan eng muhim mexanizm sifatida aytish mumkinki, ma'naviy-axloqiy jihatdan shakllangan barkamol inson muommosi yechimi oilada, maktabda va maktabdan tashqari muassasalarda beriladigan ta'lim- tarbiyasining mazmuni tizimli ravishda ma'lum bir kospesiyaga mujassamlashtirilgan. Konsepsiya tushunchasi har bir pedagogik texnologiya, falsafa, psixologiya, didaktik ta'lim maqsadlariga erishishning ijtimoiy-pedagogik dalillarni o'z ichiga oladigan aniq ilmiy konsepsiya tayanishdir. Konsepsiya-maqsadga yetishishning xomaki rejasi mazkur sohada mavjud qonuniyatlar bilan asoslab berilgan bosqich konsepsiya yoki ilmiy asoslangan taxmin deyiladi.

Yangi O'zbekistonda inson huquqlari, fuqarolik jamiyati, demokratiya, ijtimoiy yo'naltirilgan iqtisodiyot, insonparvarlik kabi asosiy qoidalar va g'oyalarga e'tibor qaratgan demokratik jamiyat barpo etilmoqda. Ushbu asosiy tamoyillar odamlarning er yuzidagi hayotini hozir va yaqin kelajakda belgilashi kerak. Insonparvarlik insonning rivojlanish, baxtiyorlik, o'z qobiliyatini ro'yobga chiqarish, dunyo va jamiyat hayotida erkin va mas'uliyatli ishtirok etish huquqini asosiy qadriyat deb hisoblaydigan dunyoqarash sifatida qaraladi. Olimlarning fikricha, insonparvarlik dunyo taraqqiyotining tabiiy natijasidir. Insonparvarlik ijtimoiy, ilmiy, madaniy, axloqiy hodisa sifatida tabiat, jamiyat va inson haqidagi qarashlarning yig'indisidir. Gumanistik g'oyalar qadim zamonlardan ma'lum bo'lgan, lekin dunyoni gumanistik tushunish natijasida Uyg'onish davrida eng yuqori cho'qqisiga chiqdi, uning rahbarlari shaxsning qadr- qimmatini, bilish va rivojlanishda, dunyoni o'zgartirishda insonning cheksiz imkoniyatlarini e'lon qildilar.

O'zbekiston pedagogik tajribasida ezgulik g'oyasi tarbiya jarayonining negizi sifatida qabul qilingan. Shu ma'noda yuqori sinf o'quvchilarining ongi va axloqida yaxshi niyat, to'g'ri fikrlash va orzu-umidlarni bunyodkorlik g'oyasining mazmuni har bir kishining erkin va farovon yashashi, jamiyatning demokratik tuzumga ega ekanligi hamda xalqning e'tiqod erkinligi huquqi bilan ta'minlanganligidan iborat. Yosh avlod ongida bunyodkorlik g'oyasi erkinlik, hurlik va mustaqil fikrlikka ko'niktirish bilan singdiriladi. E'tibor berilsa, O'zbekistonning yangi milliy g'oyasida umuminsoniy g'oyalar va qadriyatlar mujassam bo'lgan. Shu sababli umumiy o'rta ta'lim maktablarida tarbiya jarayonini amalga oshirishda mazkur milliy g'oyaga asoslanish taqozo etiladi.

Xulosa: Yuqorida bayon etilgan va doimiy manbalarda ko'rsatilgan fikrlardan kelib chiqib aytish mumkinki, tarbiya masalasi bir umr asosiy falsafiy axloqiy, madaniy-ma'rifiy, burch va vazifa bo'lib kelgan va shunday bo'lib qolmoqda. Zero, tarbiyasiz hech qanday rivojlanish va taraqqiyotni tasavvur qilib bo'lmaydi. Shu bois ham XX asr boshlarida o'zbek tarbiyashunosligining mumtoz oqsoqoli Abdulla Avloniy ta'kidlaganidek: "Tarbiya biz uchun yo hayot - yo mamot, yo najot-yo halokat, yo saodat-yo falokat masalasidir". Bu masala mamlakatimizda milliy mustaqillik yillarida, ayniqsa, hozirgi Yangi O'zbekistonni barpo etish

sharoitida yanada dolzarb masalaga aylandi. Zero, tarbiya har bir yoshning intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishda, xarakter xislatlarini takomillashtirishga, g'oyaviy, axloqiy, estetik va irodaviya hissiy komponentlarini shakllantirishda ilmiy bilim, ko'nikma va malakalarini hosil qilishda harakatlantiruvchi kuch sifatida ishtirok etadi.

Adabiyotlar:

1. Рамазонова, С. С., & Корёгдиев, З. О. (2023). XALQ PEDAGOGIKASI TUSHUNCHASINING TAHLILI VA UNING MANBAALAR: Ramazonova Salomat Saidovna Osiyo xalqaro universiteti magistranti, Qoryog'diev Zufar Oxunjonovich Ilmiy rahbar. *Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал*, (8), 198-202.
2. Saidovna, R. S. (2023). YOSHLARNI MILLIY QADRIYATLAR VA URF-ODATLAR ASOSIDA MA'NAVIY-MA'RIFIY DUNYOQARASHINI SHAKLLANTIRISHDA OILA-TA'LIM MUASSASASI VA MAHALLA HAMKORLIGINING AHAMIYATI. *Science Promotion*, 4(1), 279-287.
3. Saidovna, R. S. (2023). XALQ PEDAGOGIKASINING SHAKLLANISHIDA O'RTA OSIYO BUYUK MUTAFAKKIRLARI PEDAGOGIK G'OYALARINING O'RNI. *Science Promotion*, 4(1), 288-294.
4. Saidovna, R. S. (2025). O'SMIRLIK DAVRIDA KIMLIKNI SHAKLLANTIRISH. *The latest news and research in education*, 2(1), 114-119.
5. Saidovna, R. S. (2025). YOSHLIK VA RUHIY SOG'LIQ. *The latest news and research in education*, 2(1), 77-82.
6. Saidovna, R. S. (2025). O'SMIRLIKDAGI STRESS VA UNING PSIXOLOGIK TA'SIRI. *The latest news and research in education*, 2(1), 83-88.
7. Saidovna, R. S. (2025). IJTIMOY O'ZARO TA'SIR VA TENGDOSHLAR ROLI. *The latest news and research in education*, 2(1), 89-94.
8. Saidovna, R. S. (2025). YOSH DAVRLARDA XULQ-ATVOR VA O'ZGARISHLAR. *The latest news and research in education*, 2(1), 70-76.
9. Saidovna, R. S. (2025). BOLALIK VA O'SMIRLIKDA O'ZLIKNI ANGLASH. *The latest news and research in education*, 2(1), 101-106.
10. Saidovna, R. S. (2025). EMOTSIONAL RIVOJLANISH VA O'ZINI ANGLASH. *The latest news and research in education*, 2(1), 107-113.
11. Saidovna, R. S. (2025). TA'LIM JARAYONIDA YOSHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. *The latest news and research in education*, 2(1), 95-100.
12. Abdurashidova, G. (2024). O'QUVCHILARDA DESTRUKTIV XULQ KO'RINISHLARINING PAYDO BO'LISHI VA UNING OLDINI OLISH CHORALARI. *Medicine, pedagogy and technology: theory and practice*, 2(9), 651-659.
13. Abdurashidova, G. (2024, May). O 'smirlarda destruktiv xulq ko 'rishlari shakllanishining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari. In *CONFERENCE ON THE ROLE AND IMPORTANCE OF SCIENCE IN THE MODERN WORLD* (Vol. 1, No. 4, pp. 5-7).
14. Gavhar, A. (2025). IJTIMOY TA'SIR VA MANIPULYATSIYA: PSIXOLOGIK VA IJTIMOY TAHLIL. *The latest news and research in education*, 2(1), 21-27.
15. Gavhar, A. (2025). LIDERLIK VA UNING TURLARI: IJTIMOY PSIXOLOGIYADA MUHIM TUSHUNCHA. *The latest news and research in education*, 2(1), 14-20.

16. Gavhar, A. (2025). ALTRUIZM VA YORDAM KO'RSATISH: IJTIMOY PSIXOLOGIYANING MUHIM TUSHUNCHALARI. *The latest news and research in education*, 2(1), 1-7.
17. Gavhar, A. (2025). KONFORMIZM VA IJTIMOY BOSIM: IJTIMOY PSIXOLOGIYANING MARKAZIY TUSHUNCHALARI. *The latest news and research in education*, 2(1), 56-62.
18. Gavhar, A. (2025). O'ZARO TA'SIR VA GURUH DINAMIKASI: JAMIYATDAGI PSIXOLOGIK JARAYONLAR. *The latest news and research in education*, 2(1), 42-48.
19. Gavhar, A. (2025). YOSH DAVRIDA QAROR QABUL QILISH VA MAS'ULIYAT. *The latest news and research in education*, 2(1), 35-41.
20. Gavhar, A. (2025). GURUHNING SHAXSGA TA'SIRI: IJTIMOY PSIXOLOGIYA ASOSLARI. *The latest news and research in education*, 2(1), 8-13.